

ETNOLOGIJA V OSNOVNI ŠOLI

Slovensko etnološko društvo prireja akcijo z naslovom Etnologija v osnovni šoli, ki bo 19., 20. in 21. septembra 1994 v Cankarjevem domu v Ljubljani.

Akcija je namenjena seznanjanju, dopolnjevanju in sistematičnemu poglobljanju etnoloških znanj osnovnošolskih učiteljev.

Interes za neformalno uvajanje etnologije v osnovne šole je v tem trenutku velik, marsikatera šola namreč že ima utečene projektne tedne, delavnice, tabore, raziskovalne naloge ipd.

Etnološko društvo jim pri tovrstnih dejavnostih želi pomagati s strokovnimi nasveti in konkretnimi napotki in zato je posebej v ta namen sestavljena delovna skupina v sestavi dr. Slavko Kremenšek, mag. Nena Židov, Aleš Gačnik, Mojca Ramšak in Mira Omerzel Terlep pripravila osnutek trodnevnega srečanja.

Etnologi si od srečanja obetamo povratnih informacij, iz katerih bi lahko sčasoma sestavili evidenco vseh etno dejavnosti v osnovni šoli, šele s to izkušnjo pa se v stroki lahko začne razprava, ali je smotrno uvajati etnologijo v šole kot dodaten predmet in kako, ali je bolje okrepiti etnološke izvenšolske dejavnosti.

Akcija se bo v prihodnjih letih razširila še na srednješolsko in predšolsko populacijo, pa še na študente neetnologe.

Ker predvidevamo, da o kakem etno mrku v šolah ne moremo govoriti, kar navsezadnje govorijo tudi že pred leti v Glasniku SED objavljeni teksti¹, menimo, da bo letošnje posvetovanje v siceršnji pestrosti osnovnošolskih raziskav pomagalo šolnikom razčistiti odnos med etnologijo in šolo v naslednjih točkah:

1. S pomočjo akcije bodo ravnatelji šol in učitelji bolje pripravljene učencem odstirati dejstva in ustvarjalnost slovenske etnološke dediščine. Individualno ali skupinsko bodo teoretično in praktično bolje pripravljene na raziskovalni proces, ki naj bi učence popeljal od spoznavanja, vrednotenja in sprejemanja raznih, tudi sodobnih pojavov načina življenja.
2. Akcija naj bi šolnikom omogočila kritičen pristop do tega procesa in jim pomagala razumeti odnos med subjektom in preučevano vsebino.
3. Učenci bi s pomočjo učiteljev in njihovih pedagoških "prijemov" razvijali smisel za iskanje področij, ki so jih glede na svoje sposobnosti še zmožni raziskati in ki jih glede na težavnostno stopnjo ne bi kasneje odvrčala od podobnih raziskovalnih naperjenosti.

Akcija Etnologija v osnovni šoli bo sestavljena iz dveh sklopov:

1. Uvodno informativni del:

- 1.1. etnološka terminologija
- 1.2. etnologija je povsod
- 1.3. zakaj etnologija v pedagoškem procesu?

2. Tematski del oziroma delavnice:

- 2.1. splošne delavnice
- 2.2. delavnice iz materialne in socialne kulture
- 2.3. delavnice kulturno razvedrilnega tipa.

1. UVODNO INFORMATIVNI DEL

1.1. ETNOLOŠKA TERMINOLOGIJA (dr. Slavko Kremenšek)

Dr. Slavko Kremenšek bo udeležencem pojasnil nekaj etnoloških izrazov, ki se v šolski rabi običajno pojavljajo v okrnjeni ali napačni obliki. Ti izrazi so npr. ljudsko - narodno, etnološko - etnografsko - narodopisno ipd.

1.2. ETNOLOGIJA JE POVŠOD (dr. Janez Bogataj)

Dr. Janez Bogataj bo predstavil etnologijo aplikativno. Govoril bo o tem, kje lahko iščemo dediščino, kje smemo računati z etnološkimi zanimivostmi, kako etnološko dediščino raziščemo, ovrednotimo in zaščitimo.

1.3. ZAKAJ ETNOLOGIJA V PEDAGOŠKEM PROCESU? (Mira Omerzel Terlep)

Mira Omerzel Terlep bo predstavila zamisel o tej akciji, strukturo, ambicije, namene in cilje etnoloških delavnic, njihove vsebine in predavatelje.

2. TEMATSKI DEL OZIROMA DELAVNICE

2.1. DELAVNICE SPLOŠNEGA TIPA

2.1.1. ETNOLOGIJA IN MOJ KRAJ (Karla Oder in Ivana Leskovec)

Pod tem naslovom sta združeni tematska in regionalna obravnava izbranega kraja. Govor bo o tem, kaj lahko ponudimo otrokom, ki delajo na topografiji kraja, kako se lotijo raziskave kmečkega gospodarstva, stavbarstva, medsebojnih odnosov, ipd. Delavnica je namenjena nižji stopnji.

2.1.2. OTROŠKA RAZSTAVIŠČA, ZBIRKE (Aleš Gačnik)

Predstavljene bodo možnosti načina zbiranja, hranjenja in razstavljanja predmetov. Govor bo o fenomenu zbirateljstva, politiki otroških razstavišč in njihovi vključitvi v mreže kulturne politike v regiji ter o povezovanju otroških razstavišč.

2.1.3. OD GRADIVA DO GLASILA (dr. Marija Stanonik)

V delavnici bo podan prerez rezultatov nekaterih šolskih glasil, ki lahko služijo za oporo ali zgled. Sledil bo prikaz metodičnega prikaza ureditve šolskega glasila, predvsem ureditev etnološkega gradiva.

2.1.4. ETNOLOŠKI TABORI IN DELAVNICE (Mojca Ramšak)

Ali je lahko odmik od katedra tudi pedagoško vodilo? Tabori in delavnice so lepa priložnost za povezovanje šolarjev z etnologijo, za razvijanje metod terenskega

dela in avtopsije domačega ali širšega družbenega okolja. Delavnica bo ponudila tudi konkretna navodila za izbiro terena in organiziranje take oblike raziskovanja. Navodila za pripravo taborov in delavnic bodo namenjena višji stopnji.

2.1.5. RAZISKOVALNE NALOGE (mag. Nena Židov)

Delavnica bo skušala odgovoriti na naslednja vprašanja: kako izbrati primerno temo, katere vire lahko pri tem uporabljamo in kje jih najdemo ter kako oblikovati raziskovalno nalogo. Teoretični uvod bo dopolnjen s praktičnim delom.

2.1.6. STALNE ETNOLOŠKE RAZSTAVE IN ZBIRKE V SLOVENSКИH MUZEJIH (mag. Tatjana Dolžan)

Delavnica bo v sliki in besedi predstavila razstave nekaterih slovenskih muzejev npr. Gorenjskega muzeja v Kranju, Liznjekove hiše v Kranjski gori, Kavčnikove dimnice v Zavodnjah nad Šoštanjem, muzeja na prostem v Rogatcu. Avtorica delavnice bo spregovorila tudi o tem, kako učence pripraviti za obisk etnološke razstave.

2.2. DELAVNICE IZ MATERIALNE IN SOCIALNE KULTURE

2.2.1. ARHITEKTURA MOJEGA KRAJA (Vito Hazler)

Bivanjska in nebivanjska arhitektura ki nas obdaja, podobno kot druge etnološke kulturne sestavine, določa naš vsakdanjik. Svojega okolja se včasih prav malo zavedamo ali ga celo prezremo. Učitelji naj bi s pomočjo te delavnice učence naučili pozornega opazovanja domačega okolja in jih opozorili na vrsto ljudskih arhitekturnih značilnosti in posebnosti.

2.2.2. KMEČKA ABECEDA ZA NAJMLAJŠE (dr. Marija Makarovič)

Najmlajši se uče abecede etnologije skozi "abecedo predmetov". Dr. Marija Makarovič, ki je sestavila imenitno berilo s slikanico etnoloških predmetov slovenskega podeželja, namenja delavnico najmlajšim, pa tudi bolni, invalidni in prizadeti mladini.

2.2.3. ŽIVLJENJA DRUŽIN SKOZI RODOVNIKE (Jože Hudales)

Kako je možno skozi preučevanje rodovnikov in širši etnološki raziskovalni interes (čas, prostor, okolje) raziskati družinsko življenje? Za ilustracijo take raziskave bosta uporabljena naslednja vira: matične knjige in status animarum.

2.2.4. MNOŽIČNA KULTURA NA ETNOLOŠKI NAČIN (Rajko Muršič)

Obdobje procesa sodobne inkulturacije se preko množične kulture začenja že v zgodnjem otroštvu (barbi punčke), posebej pomembni pa postanejo vidiki množične kulture po desetem letu starosti in v zgodnjem adolescentnem obdobju. Okvirne teme delavnice so: glasbeni idoli, filmske in video zvezde, odnos do medijev, predvsem televizije, obvladovanje življenjskega prostora in odnos otroka do svoje sobe, računalniške družčine (hekerji), ipd.

2.2.5. VIZUALNA DOKUMENTACIJA PRI ŠOLSLEM POUKU (Naško Križnar)

Slikovna informacija je danes otroku bližja kot beseda. Delavnica bo prikazala možnost izdelave in uporabe video dokumentacije pri šolskem pouku. Učitelji se bodo seznanili z osnovnimi zakonitostmi vizualne komunikacije.

2.3. DELAVNICE KULTURNO RAZVEDRILNEGA TIPA

2.3.1. ZVOK, BESEDA IN ZVOČILA OTROŠKEGA SVETA (Mira Omerzel Terlep)

Prikaz izdelave otroških ljudskih glasbilc glede na pokrajinsko pripadnost ter izvedba otroških ljudskih pesmi za najmlajše iz vse Slovenije (tudi v dialektu) bo istočasno prikazovala, kako lahko v obdajajoči naravi najdemo od pomladi do jeseni vse za otroško zvočno igro, ki temelji na slovenskem ljudskem izročilu. Delavnica je namenjena glasbenemu in likovnemu pouku.

2.3.2. SLOVENSKE OTROŠKE LJUDSKE IGRE (mag. Igor Cvetko)

Pretekle otroške generacije so se kratkočasile z najrazličnejšimi preprostimi a zanimivimi igrami, z besednimi in zvočnimi poigravanji. Ta zvrst izročila je v sodobnosti še vedno privlačna, sporočilna in razvedrilna. Delavnica je namenjena razvedrilnim trenutkom šolskega vsakdana, ki so vključeni v redni šolski program (glasbena, telesna vzgoja, slovenski jezik).

2.3.3. ZVOČNE IGRE NARODOV SVETA (dr. Svanibor Pettan in dr. Albinca Pesek Petan)

Etnične skupine in narodi sveta so izoblikovali svojevrsten glasbeni jezik (napeve, pesmi, instrumentalne melodije). Tudi neevropski svet je zlasti najmlajšim otrokom privlačen in celo domač, saj glasbeni arhetipi in posebnosti nosijo v sebi prvobitnost človekovega glasbenega izraza, drugačnost pa otroka uči sprejemanja tujega, drugačnega, posebnega. Delavnica je namenjena glasbeni vzgoji najmlajših.

2.3.4. DEŽELE DALJNE ALI ETNOLOGIJA TUJIH DEŽEL (dr. Maja Milčinski)

Daljne in nenavadne dežele so otrokom nadvse privlačne, skozi etnološke zanimivosti in drugačnosti bivanja se uče in ob tem dobivajo vrsto misli in vprašanj, ki osmišljajo in vrednotijo tudi njegovo lastno kulturo in življenje. Delavnica je namenjena spoznavanju etnologije tujih dežel, pokrajin, regij (SND, zgodovina, zemljepis).

2.3.5. LJUDSKI PLES (Mirko Ramovš)

Glasba in gib sta bila vedno tesno povezana v celovito človekovo izraznost, umetnost, kulturo. Delavnica naj bi seznanila učitelje telesne in umetnostne vzgoje ter vodje plesnih krožkov s slovenskimi ljudskimi plesi oz. plesi za otroke. Namenjena je seznanjanju s plesnim izročilom ter popestritvi gibalne kulture.

2.3.6. LJUDSKA UMETNOST (predavatelj še ni znan)

Slovensko ljudsko umetnost določajo močne pokrajinske identite, ki pogojujejo kulturni izraz posameznih pokrajin. Kje in kaj je tisto, kar določa ljudsko umetnost šolskega okolja, naj pomaga osvetliti ta delavnica, ki je namenjena likovnikom in pedagogom družbenih usmeritev višje stopnje.

P. S. Do konca novembra 1994 pričakujemo od sodelujočih in vseh ostalih etnologov, ki so bili kdaj koli soočeni s temi vprašanji, naj zapišejo svoje misli, koncepte, ugovore, predloge in povsem resne razprave ter jih pošljejo na uredništvo Glasnika SED. Objavljeni bodo v prvi tematski številki Glasnika januarja 1995, ki bo posvečena uvajanju etnologije v šolske programe.

Mojca Ramšak

Opomba:

1.- LJUBIČ Tone, Etnografija v osnovni šoli. Glasnik SED 2/1959-60, št. 3, str. 17.

- D. Z., V Novem mestu dva etnografska krožka in predavanja po šolah. Glasnik SED 2/1959-60, št. 3, str. 17-18.

- Z. K., Ali jih poznate? Glasnik SED 2/1959-60, št. 3, str. 18.

- TERSEGLAV Marko, Etnologija in šola. Glasnik SED 22/1982, št. 2, str. 37-41.

- M. T., Naš pogovor. Glasnik SED 22/1982, št. 2, str. 42, 51.

Delo z glino - učenci oblikujejo (foto: T. Roženberger)